

Barbara Pregelj

NA ISTI STRANI: POMEN POSREDNIKOV V LITERARNEM POLJU

Založba Malinc je v okviru mednarodnega projekta Poti do književne raznolikosti, ki poteka pod okriljem Ustvarjalne Evrope, sofinancira pa ga Evropska komisija, 19. in 20. maja 2022 pripravila odmeven mednarodni simpozij *Na isti strani: pomen mednarodnih posrednikov v literarnem polju*. Na njem je dejavno sodelovalo 60 udeleženk in udeležencev, v živo in po spletu pa ga je spremljalo več kot 550 oseb z obeh strani Atlantika. Dogodek je bil tudi del medvoškega kulturnega festivala Legende med vodami, ki je potekal med 13. in 24. majem 2022.

Literarno polje je prostor, kjer se srečujejo akterji z različnimi posredovalnimi vlogami, ki tako na produkcijski kot distribucijski in recepcijski ravni temu polju dajejo vsebino, obenem pa v njem zrcalijo tudi povsem konkreten prostor in čas. V tem namreč ravno preko različnih dejavnosti delujejo silnice, ki določajo temeljne koordinate literarnega sistema: tako njegovo (trenutno) geografijo kot (daljnosežnejšo) časovno os.

Kateri so dejavniki, ki se pojavljajo v slovenskem in mednarodnem prostoru in na različnih ravneh omogočajo, da sistem sploh deluje? Kakšna je njihova konkretna vloga v literarnem polju? Kdo so prevajalci, lektorji, uredniki; založniki, tiskarji, knjigarnarji, knjižničarji; recenzenti, literarni kritiki, blogerji, literarni znanstveniki in tisti, ki izobražujejo? Kakšen je pomen nagrad, kulturnih inštitucij, razpisov in projektov? Kakšna je njihova vloga v domačem in mednarodnem prostoru, kakšen mednarodni primerjalni okvir? Kako so še določene ravni literarnega sistema, kaj jih določa, kdo izbere?

O vsem tem se raziskovalci v zadnjem času sprašujejo predvsem v okviru sistemskih raziskav in empirične literarne vede, v okviru simpozija *Na isti strani*, ki ga je ob obeleževanju svoje desetletnice pripravila založba Malinc, pa smo skušali zajeti karseda širok nabor literarnih posrednikov, o njih smo razmišljali, preizpraševali njihovo vlogo ter poudarjali vezi med njimi. Tako smo skušali pokazati na dolgo in zavito pot, ki jo prehodi knjiga od nastanka besedila do trenutka, ko pride v roke bralke in bralca.

Naslov simpozija *Na isti strani* je v slovenščini besedna igra: v prenesenem pomenu ozavešča, da smo vsi skupaj na isti strani, zavezani istemu cilju, torej knjigam. Razumeti pa ga je mogoče tudi povsem dobesedno: da smo vsi dejansko, fizično na isti strani, listu neke resnične knjige. Le da se nekatere vidi, drugi pa

so nevidni, Malinčev simpozij je (tudi z dogodki, ki bodo še sledili do konca leta) zato skušal zrealiti vse.

Prvi, četrtkov dan simpozija je bil tako v celoti namenjen različnim okroglim mizam, kar je ustrezalo odprti, dialoški, tudi bolj komunikativni obliki simpozija. Na prvi okrogli mizi smo razmišljali o šoli kot prostoru literarne socializacije, mestu, ki je v njej namenjeno branju in različnim bralnim projektom. Z Damjano Šubic, Petro Mikeln in Marto Grkman-Repolusk se je pogovarjala Barbara Pregelj. V nadaljevanju smo se posvetili ljubiteljski kulturi in literarnemu posredništvu, v fokus pa postavili dva medvoška ustvarjalca, Gregorja Rozmana in Agato Trojar, s katerima se je pogovarjala Irena Sonc Šlenc. Sledila je okrogla miza v angleščini, na kateri je Katarina Kogej s sogovorniki Lawrencom Schimlom, Simono Škrabec in Ruth Ahmedzai Kemp razpravljala o prevajalcih kot literarnih posrednikih in vlogi, ki jo ti imajo pri posredovanju tujih kultur v ZDA, Združenem kraljestvu, Španiji, Kataloniji, Rusiji in v arabskih državah. Na okrogli mizi, ki je že pred svojim začetkom vzbudila veliko pozornosti, se je Polona Konjedic s sogovornicami Susano Aliano Casales iz Urugvaja, Áfrico Ramírez Fernández iz španske Valencije, Noro Lío Sormani iz Argentine in Andreo Garza Ponce de León iz Mehike v španščini pogovarjala o ženskih urednikih, uredniški politiki v povezavi s spolom objavljenih avtoric in avtorjev. Sledil je pogovor slovenskih založnic o pomenu povezovanja v domačem prostoru in tujini ter pomenu evropskih projektov. Gostje Barbare Pregelj v Knjižnici Medvode so bile Jana Bauer (Sodobnost), Mateja Sužnik (Zala) in Mateja Lazar (Motovila, CED). V nadaljevanju smo lahko prisluhnili slovenskim blogerkam Ajdi Lalič (Ajda naklada), Sandri Dobnikar (Do zadnje strani) in Beti Črešnovar (Knjižni bar), ki so Alenki Štrukelj (Literarna lekarna) razkrile, kako oblikujejo skupnost bralcev in bralk ter za katerimi projekti promoviranja branja stojijo. Okrogla miza o knjižnih sejmi, na kateri so se z Barbaro Pregelj pogovarjali Laura Niembro z največjega španskega knjižnega sejma (v Guadalajari), Antonio M. Ávila, predsednik španskega združenja založnikov, ki organizira španski profesionalni knjižni sejem Liber, ter Izaskun Ellakuriaga iz Društva Gerediaga, ki organizira baskovski knjižni sejem v Durangu. Vsi sejmi imajo bogat spremljevalni program s podelitvami pomembnih nagrad, med pogovorom pa so sogovorniki razkrili tudi, kako se je zanje spremenila resničnost v koronskem času. Zadnje okroglo mizo o antikulturi in antikomercialni kulturi je vodil učitelj in prevajalec, predvsem pa bralec David Heredero Zorzo. Z njim sta se pogovarjala Santi Escribano (Španija) ter Borja Escribano (Italija). Sogovorniki so postregli z zanimivim glasbenim primerom antikulture, ki je opozarjal na pomen branja, ter priznali, da tudi antikultura, kljub svoji nekomercialnosti, za svojo distribucijo potrebuje literarne posrednike. Tujejezične okrogle mize so bile opremljene s slovenskimi podnapisi, vse pa so še vedno dostopne na YouTube kanalu založbe Malinc.

Na simpozijem delu, ki je potekal 20. maja 2022 v mladinskem centru Jedro v Medvodah, v živo pa smo ga prenašali po spletu, in je združeval tako znanstvene kot tudi strokovne prispevke, sta zbrane pozdravila podžupan občine Medvode Ivo Rep ter španski veleposlanik v Sloveniji Juan Aristegui Laborde, v kratkem videu pa je dejavnosti španske fundacije Germán Sánchez Rupiérrez, ki spremlja knjižno produkcijo za mlade v Španiji, pripravlja pa tudi zanimive bralne projekte ter raziskave, predstavil Lorenzo Soto. Njegov video je bil tudi napovednik drugih krajših videov, ki se bodo v projektu zvrstili do konca leta. V prispevkih, ki so sledili, smo se najprej posvetili produkciji. Tudi v Sloveniji znani baskovski avtor Juan Kruz

Igerabide se je posvetil odnosu med avtorjem besedila in avtorjem ilustracij, ki lahko, če je izpolnjujoč, pri obeh ustvarja nove uvide in nove sinapse. Intervencionizmu prevajalcev sta se posvetili raziskovalki iz Univerze v Vigu Veljka Ruzicka Kenfel in Lourdes Lorenzo, njuna prispevka pa sta za pokušino objavljena tudi v tokratni številki revije *Otrok in knjiga*. Tudi razprava baskovske raziskovalke Elizabeth Manterola Aguirrezabalaga se je dotikala prevajanja, ob tem jo je zanimala tudi vloga kulturnih inštitucij pri promociji baskovske literature v tujini. Slovenska prevodoslovka in prevajalka Đurđa Strsoglavec je v nadaljevanju na konkretnem primeru recepcije romanov Kristiana Novaka prikazala, kako prevajalke in prevajalci lahko dejavno sooblikujejo prevodni literarni sistem. Na produkcijski strani smo se premaknili k delovanju založb: Milena Mileva Blažič z ljubljanske Pedagoške fakultete je predstavila svojo analizo vloge in pomena založbe Malinc ter mapiranje literarnega mikrosistema, ki ga je ta ustvarila. Predsednica lektorskega društva Kristina M. Pučnik se je v nadaljevanju posvetila predstavitvi lektorskega dela in strokovnih standardov, ki določajo delo, ki je veliko več kot le popravljanje napak. Prispevki v naslednjem sklopu so se posvečali distribuciji: Barbara Baloh in Samanta Kobal s Pedagoške fakultete Univerze na Primorskem sta se posvetili izhodiščem spodbujanja pripovedovanja in gradivom, ki vzgojiteljicam in učiteljicam lahko pomagajo motivirati učence pri pridobivanju te pomembne spretnosti, ki je del jezikovne zmožnosti. Sabina Fras Popović iz Mariborske knjižnice je v svojem prispevku opozorila na izjemen pomen, ki ga imajo pri spodbujanju branja knjižničarke in knjižničarji. Ta je celo tako velik, da potrebujejo supermoči, da so kos izzivom svojega poklica. Tilka Jamnik je v nadaljevanju pripravila obširen pregled bralnospodbujevalnih projektov, ki jih izvajajo knjižnice, društva in založbe, opozorila pa je tudi na druge institucije v literarnem polju, ki promovirajo branje. Prispevke, ki so bolj zadevali recepcijo, je začel zagrebški profesor in predsednik združenja hrvaških raziskovalcev mladinske književnosti Berislav Majhut. Predstavil je mehanizme kanonizacije, ki so pred in po drugi svetovni vojni pomagali oblikovati literarne podobe najbolj uveljavljene hrvaške mladinske avtorice Ivane Brlić Mažuranić. Graška raziskovalka Kasilda Bedenk je v svojem prispevku opozorila na izjemen pomen, ki ga pri posredovanju slovenske kulture, predvsem pa literature v tujejezičnih okoljih, imajo lektorji na tujih univerzah ter na nekatere težave, s katerimi se ti srečujejo pri svojem delu. Koprška raziskovalka, jezikoslovka in profesorica na tržaški univerzi Vesna Mikolič pa je v kontekstu večkulturne književnosti opozorila na pomen literarnih nagrad, konkretnije mednarodne nagrade PONT, ki izpostavlja večkulturnost ustvarjalcev, prevajalcev, mladih avtorjev ter raziskovalcev. Simpozijijski del so v španščini sklenile predavateljice iz Latinske Amerike in Španije. Andrea Garza Ponce de León, nevrolingvistka in založnica ter urednica iz Mehike, je predstavila svoja izhodišča za delo z bralci iz manj spodbudnih okolij in opozorila na poseben pomen, ki ga imajo pri tem posredniki, učiteljica Grisel Pires dos Barros iz Buenos Airesa je opozorila na zbirko stripov, ki otroke spodbujajo k dialogu in interaktivnem branju, argentinska založnica in kritičarka ter članica različnih pomembnih literarnih žirij Nora Lia Sormani je spregovorila o pomenu literarne kritike, Jaqueline Oliver pa je predstavila delavnice Talleres Cienlee, ki potekajo v mestni knjižnici v kraju Quintanar de la Orden blizu Toleda. Na njih so v različnih aktivnostih, tudi s pismi, ki so jih otroci pisali groznovilci Jane Bauer in na srečanju s slovenskima mladinskima pisateljema Petrom Svetino in Jana Bauer, španski otroci spoznali in prebirali njuno literaturo.

Simpozij je torej v dveh dneh ponudil mnogovrsten pogled na literarne posrednike, potekal je tudi kot dialog med slovenskim in predvsem špansko govorečim svetom. Z objavo prispevkov v knjižni obliki pa bomo bele lise, ki jih na simpoziju zaradi omejenega prostora nismo mogli zapolniti, obogatili še s prispevki, ki segajo na področje literarnih festivalov, revij, nagrad, knjigarn ter distribucije.